

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ЗАКОН

**ЗА ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА КРЕДИТНИТЕ
ИНСТИТУЦИИ**

В сила от 01.01.2007 г.

Обн. ДВ. бр.59 от 21 Юли 2006г., изм. ДВ. бр.105 от 22 Декември 2006г., изм. ДВ. бр.52 от 29 Юни 2007г., изм. ДВ. бр.59 от 20 Юли 2007г., изм. ДВ. бр.109 от 20 Декември 2007г., изм. ДВ. бр.69 от 5 Август 2008г., изм. ДВ. бр.23 от 27 Март 2009г., изм. ДВ. бр.24 от 31 Март 2009г., изм. ДВ. бр.44 от 12 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.93 от 24 Ноември 2009г., изм. ДВ. бр.95 от 1 Декември 2009г., изм. ДВ. бр.94 от 30 Ноември 2010г., изм. ДВ. бр.101 от 28 Декември 2010г.

§ 1. В чл. 58 се правят следните допълнения:

1. Създава се нова алинея 3:

„(3) Лихвеният процент по ал.1 т.2 не може да надхвърля средния лихвен процент по влоговете по чл. 42а от Закона за Българската народна банка, умножен по коефициент 1,5.”

2. Създава се нова алинея 4:

„(4) Банките са длъжни да преизчисляват лихвените проценти по всички действащи договори за кредит в съответствие с ал.3 на чл.58 в срок от един месец от обнародването на средния лихвен процент по влоговете в Държавен вестник.”

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. В закона за Българската народна банка се правят следните допълнения:

1. Създава се нов чл.42а:

Чл. 42а (1) Българската народна банка определя с наредба на всеки 6 месеца средния лихвен процент по влоговете в банките.

(2) Българската народна банка определя отделен среден лихвен процент за всеки вид валута, в която банките приемат влогове или предоставят кредити.

(3) Средният лихвен процент по влоговете се изчислява като средно-аритметичната стойност от всички лихвени проценти на всички банки по влоговете със срок от 12 месеца и до размера, гарантиран по Закона за гарантиране на влоговете в банките.

(4) Управителят на Българската народна банка обнародва наредбата по ал. 1 в Държавен вестник, която влиза в сила в деня на обнародването.

2. В ал. 1 на чл. 41 се създава нова точка 2:

„2. Определя с наредба средния лихвен процент по влоговете;”

Точка 2 става точка 3.

3. В преходните и заключителните разпоредби се създава нов параграф 14:

§ 14 Българската народна банка изчислява за първи път средния лихвен процент по чл.42а до 2 месеца след влизането в сила на този закон, а от 01.01.2011 г. – на всяко полугодие до 30 юни, съответно 30 декември ежегодно.

§ 3. В чл. 240 на Закона за задълженията и договорите се създава нова ал. 5:

„Максималният размер на лихвата по ал.2 се определя по реда на чл.58, ал.3 от Закона за кредитните институции.”

§ 4. В чл. 342 на Търговския закон се създава нова ал.4:

„(4) Възнаграждението по ал. 1 и 2 не може да бъде в размер, по-голям от процент, равен на максималната стойност на лихвения процент, изчислена по реда на чл. 58, ал. 3 на Закона за кредитните институции от стойността на лизинговата вещ годишно.”

§ 5. В Закона за потребителския кредит се правят следните допълнения:

1. В чл. 1 се създава нова точка 5:

„5. максималният размер на лихвения процент по кредитите.”

2. Създава се нова Глава 4А със следното наименование:

„ГЛАВА 4А МАКСИМАЛЕН РАЗМЕР НА ЛИХВЕНИЯ ПРОЦЕНТ ПО КРЕДИТА”

3. В Глава 4А се създава нов член 18а със следния текст:

„Чл. 18а Максималният размер на лихвения процент по кредита не може да е по-голям от размера на лихвения процент, определен по реда на чл.58, ал.3 от Закона за кредитните институции.”

София, 15.06.2011 г.

Вносител:

МОТИВИ

Предлаганият законопроект за допълнение на Закона за кредитните институции цели да постави законови рамки на максималния размер на лихвата по най-разпространените търговски сделки, свързани със заем на пари – кредитите, както и по лизинга. В същото време законопроектът има за цел да регламентира максималните нива на лихвите по начин, годен за пазарните отношения като дефинира максималния размер в рамките на пазарните принципи, свързани с търсенето и предлагането на банковите продукти. Основните банкови продукти са два вида - депозити и кредити. Към тях, от една страна, се прилагат общите разпоредби на Закона за задълженията и договорите за влог и заем, но от друга страна има специфични особености, свързани с факта, че основната стопанска дейност на банките, дефинирани от закона като кредитни институции, е получаването на влогове и отпускането на кредити(заеми). Същност и предназначение на банките е да концентрират в себе си, иначе раздробения на малки частици, капитал, който да бъде оползотворяван от бизнеса с цел развитие на икономиката. Банките неоспоримо имат решаващо значение за осигуряване на основата за икономическия растеж. Това ги поставя в положение, чрез определянето на условията по използването на банковите продукти, да определят развитието на икономиката.

Банковата функция се осъществява чрез предоставянето на кредити срещу възнаграждение за банката, оформено като лихва. Средствата за кредитите идват от влоговете, като на вложителите също се предоставя възнаграждение под формата на лихва. Разликата между лихвата по кредитите и тази по депозитите се явява печалбата на банката. Поради това банковите заеми и депозити са в близка връзка по между си.

Обобщеният отчет на Българската народна банка (БНБ) за периода 01-31 март 2010 г. показва, че приходите по лихви превишават разходите по лихви повече от два пъти. Банките в България само за един месец са придобили над 1,2 млрд лева (1 273 383 000 000 лв.), докато са изплатили по депозитите по-малко от 600 млн. (566 073 000 лв.). Чистата окончателна печалба на банките само за един месец е над 160 млн. лв. На първо място това показва значителен ръст в нетната печалба на банките в сравнение с 2009 г., когато средната нетна месечна печалба е около 125 млн. лв. В същото време, в своя доклад за състоянието на банковата система към март 2010 г. БНБ отбелязва ръст на ликвидната наличност. Съществуващото в

момента положение е единствено възможно, когато има значително разминаване в лихвените нива между депозити и кредити, т.е. когато лихвите по кредитите превишават лихвите по депозитите най-малко два пъти. Тази разлика обаче е дори още по-голяма, защото натрупването на ликвидна наличност означава, че банките задържат пари в себе си, т.е. кредитите като обща отпусната сума са по-малко от депозитите, следователно съотношението между лихвите расте.

Чрез настоящия законопроект се иска правно обвързване на размера на лихвите по депозитите с този по кредитите чрез изчерпателно уреден механизъм. Възлага се на БНБ, като институцията, на която законът е вменил да осъществява по-голямата част от банковия надзор, да изчислява специален параметър, наречен „средна лихва по влоговете”. Тъй като законът постановява лихвените нива да се определят на годишна база, БНБ следва да използва лихвените нива по депозитите със срок от 12 месеца. По отношение на размера, средният лихвен процент ще бъде изчисляван от предлаганите от банката депозити със стойност до държавната гаранция, която към настоящия момент е 100 000 лева. Изчисленият по този начин среден лихвен процент се явява базата за изчисляване на максималния лихвен процент по кредитите който не може да бъде по висок от половин път от средния. Например, ако средният лихвен процент по депозитите е 6%, максималната кредитна лихва ще бъде 9%; ако средният процент по депозитите е 8%, максималната кредитна лихва ще бъде 12%. БНБ ще извършва преизчисляване на средния лихвен процент, а от там и на максималния кредитен процент 2 пъти годишно – в средата и в края на годината, до 30 юни, съответно 30 декември. Това се налага поради гъвкавостта на банковия сектор, като в момента сме свидетели на практически ежемесечни промени в лихвените нива. След всяко ново преизчисляване, банките се задължават, в срок от един месец от обнародването на променената средна лихва, да приведат в съответствие всички свои кредити, т.е. кредитите, които допреди това са били с една лихва ще трябва да бъдат олихвявани от момента на обнародването на промяната с новата максимална лихва.

Депозитите и кредитите в различна валута се олихвяват с твърде различни лихвени проценти. За това се предвижда изчисляване на среден лихвен процент за всеки вид валута поотделно. От бюлетина на БНБ е видно, че основните валути в обръщение в България са левът и еврото.

Всички други валути са дотолкова незначителни в оборотът, че БНБ ги е обединила в една графа в бюлетина си.

Законопроектът предвижда въвеждането на максималната лихва и спрямо обикновените заеми в гражданския оборот и по отношение на лихвите по лизинги. По този начин в приложното поле на закона има максимален обхват по отношение на сделки с лихвени възнаграждения – масовите видове операции, които включват лихви. Това се прави с цел на равното третиране на банките, лизинговите фирми и гражданите.

Като ефект законопроектът цели да намали разходите на бизнеса и гражданите по обслужването на лихви по банкови кредити и лизинг, като в същото време стимулира банките да отпускат повече кредити. Овързването на лихвата по депозитите с тази по кредитите в съотношение 1:1.5, както предвижда законопроектът, ще доведе до автоматично сваляне на лихвите по кредитите, тъй като в момента съотношението е над 1:2. Намалването на цената на даден продукт, закономерно по общата теория на търсенето и предлагането, ще доведе до повишен интерес към вземането на кредити, като в същото време ще облекчи тези, които вече имат получени заеми. Това повишено търсене от страна на гражданите и на бизнеса ще бъде съпроводено с повишен интерес от страна на самите банки, които, за да запазят нивото на реализираната печалба ще бъдат принудени да използват капиталите, които в момента трупат под формата на печалба. В момента в България съществува неестествената ситуация, особено по отношение на бизнес-кредитирането, да се изискват гаранции от над 100% върху исканата сума. Казано просто, единственият начин някой да получи кредит, е като докаже на банката, че няма нужда от него. Тази ситуация не просто е неестествена, тя превръща банките от двигател на икономическия растеж в тежест, в спирачка, в основна движеща сила на рецесията.

Основен мотив на този законопроект е сравнителният анализ между състоянието на сектора в България и в Еврозоната. Забелязва се огромната разлика в лихвените нива у нас и в страните, използващи еврото. Според доклада на Европейската централна банка (ЕЦБ) от май 2010 г., средната лихва за депозити до 2 години в Еврозоната е 2,13%. В България същите лихви започват от 3,5% и достигат до над 7,5%. ЕЦБ докладва среден лихвен процент за България по тримесечни депозити от 4,2% към март. За същия период ЕЦБ отчита нива от 1,37% до 1,87% за държавите Чехия, Дания, Естония и Литва. Силно-развитите икономики, неизползващи

еврото като Швеция и Великобритания са на нива от 0,49% за скандинавската държава и , съответно, 0,65% за Обединеното кралство. В същият доклад средните лихви по кредитите в Еврозоната са както следва: за ипотечните кредити – 4%, а за потребителските кредити – от 5,4% до 7,5%. В същото време в нашата страна най-ниските ипотечни кредити се дават с лихва около 7%, която обаче е фиксирана само за първата година на договори, при положение, че тези кредити обикновено имат срок от 20-30 години. Потребителските кредити пък рядко падат под двуцифрени стойности, като за нормални се считат нива до 15%.

Цитираният доклад е изготвен от ЕЦБ на основание регламент на Съвета на ЕС от 1998 г., който възлага на Банката да следи лихвените нива, включително за държавите, в които има таван на лихвата. Това означава, че Съветът на ЕС счита определянето на държавни тавани върху лихвите за нормална европейска практика, признава я и очаква тя да бъде включвана в официалната статистика.

София, 15.06.2011 г.

Вносител: